

Література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 1 : Особистісн орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : навч.-метод. посіб. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. Бліхар М. П. Духовні цінності студентської молоді в сучасному українському суспільстві : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2018. 271 с.
3. Гусейнов А. А., Апресян Р. Г. Этика М. : Гардараки, 1998. 326с.
4. Журба К. О. Виховання духовності в сучасній родині. *Педагогіка і психологія*. 1998. № 4. С. 60–67.
5. Івченк А. О. Тлумачний словник української мови. Харків : Фоліо, 2006. 540 с.
6. Лебідь І. Цінності, як категорія педагогічного дослідження. *Рідна школа*. 2006. №2. 15–17 с.
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>

ПОПЕРЕДЖЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ СЕРЕД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Довгалюк Н. В.

*магістрант факультету педагогічної освіти та соціальної роботи
кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

*Науковий керівник: Гончарук О. В.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Перебудова сучасної системи педагогічної діяльності у плані зеспечення різнобічного і гармонійного розвитку особистості вимагає від вчителя особливого уваги до учня на важливих етапах його психічного та соціального розвитку, коли помітн загострюються суперечності цього процесу. Необхідно не допустити перетворення цих суперечностей у конфлікти, які можуть сповільнювати, деформувати процес становлення особистості учня.

Вивченням міжособистісних конфліктів і міжгрупових конфліктів займалися А.Я.Анцупов, Б.С. Алішев, В.М. Басова, Ф.М. Бородкін, Н.В. Гришина, О.І. Донцов, О.О. Єршов, В.І. Журавльов, Е.І. Кіршбаум, Я.Л. Коломинський, Н.М. Коряк, Р.Л.Коричевський, М.В. Крогіус, Е.О. Орлова, Л.А. Петровська, Т.А. Полозова, М.М. Рібакова, О.О. Рильська, Л.О. Семчук, Л.В. Симовнова, О.О. Соколова, В.О. Сосонін, С.М. Сулейманова, Л.Б. Філонов, В.О. Фокін, Ю.Я. Ханін, Т.А.Чистякова, В.М. Шаленко, Р.Х.Шакуров та ін. Серед зарубіжних дослідників значний внесок у вивчення особливостей конфлікту як форми соціальної взаємодії зробили М. Дойч, Р. Даренфорд, К. Левін, Л. Козео, К. Томас та ін. Варг зазначити, що не завжди велику кількість досліджень присвячували міжконфліктним ситуаціям у дитячому середовищі, проблема міжособистісного конфлікту залишається відкритою для подальших наукових пошуків.

Конфлікт (від лат. *conflictus* – зіткнення) – це зіткнення протилежних спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок, точок зору, поглядів тощо. Різні автори так визначають міжособистісний конфлікт: «ситуації суперечностей, розбіжностей, зіткнень між людьми»; «відкрите зіткнення людей у процесі їхніх взаємовідносин чи спільної діяльності, що виявляються у вигляді протилежності цілей у якій-небудь конкретній ситуації і є несумісними»; «видо взаємодії між сторонами у процесі вирішення проблеми у вигляді протидіяння однієї сторони іншій».

Конфлікт у школі – явище багатопланове. У школі дитина проводить більшу частину часу. Між дітьми неминує виникають конфлікти. Дослідження, яке було проведене психологами показало, що практично у всіх типах шкільних конфліктів лідирують хлопчики. Через погану поведінку в школі проблеми мають 18,9% юнаків і 11,3% дівчаток, а пропуски занять і запізнення характерні для 19,8% учнів і 15,7% учениць.

Сферою виникнення міжособистісних конфліктів у дитячому середовищі стає процес спілкування з ровесниками, для якого в цей період характерними є тенденції до розширення та індивідуалізації (вибірковості). В середовищі школярів постійно йде процес самоствердження в групі. В цей час на мотивацію їх поведінки великий вплив роблять темперамент, риси характеру і рівень вихованості. Таким чином, міжособистісний конфлікт – це усвідомлювана суперечність, яка характеризується протидією конфліктуючих сторін. Конфлікти виникають на ґрунті протилежності інтересів, соціальних установок і спрямованості особистості, залучених в конфлікт особистостей.

Основними причинами конфліктів у шкільному середовищі є:

- Необ'єктивність щодо оцінки здібностей та можливостей дитини: при вступі до навчального закладу, в процесі навчання, при поточному та семестровому контролі знань, умінь і навичок;

- Завищена вимогливість батьків, їх претензійне ставлення до організації навчально-виховного процесу;
- Некоректне відношення учасників навчально-виховного процесу один до одного, порушення ними правил і норм етики;
- Незадоволеність батьків ставленням учителя до дитини;
- Стосунки міжособистісного характеру: конфлікти Серед учнів, в які втягуються дорослі;
- Непорозуміння в системі відношень Серед дорослих (батьки, вчителі, адміністрація).

Щоденне шкільне життя у початковій школі демонструє безліч ситуацій, пов'язаних із конфліктами та проблемами. Більшість конфліктів базується на загальному самотвердженні учнів на неможливості протистояти натиску. Міжособистісні конфліктні ситуації у дитячому середовищі можуть мати таке підґрунтя: – хтось із учнів взяв чужу річ; – один учень штовхнув зачепив іншого; – один учень рознервував іншого; – один учень не залишає у спокої іншого; – насмішки надо іншими; – висміювання зовнішнього вигляду; – приниження розумових здібностей учня; – жорстокі форми насміхання та фізичного насильства/емоційного звинувачення; – недотримання, порушення правил дитячої гри; – залякування.

У практичних умовах організації педагогічного процесу особливого значення набуває профілактика конфліктів, що передбачає удосконалення різних аспектів діяльності педагога, створення в педагогічному процесі оптимальних умов для роботи і спілкування. Визначення причин конфліктної ситуації допоможе педагогу знайти не тільки варіанти розв'язання, а й можливі способи попередження конфлікту. Попередити конфлікт, розв'язати його на початковому рівні – це найбільш оптимальний варіант виходу з ситуації. Педагог при цьому визначає момент можливого переходу ситуації в конфлікт, знижує побічними засобами напруженість і бере ситуацію під контроль. Запобігти конфлікту можна способом переведення стосунків його учасників на рівень взаємн припустимих відносин для обох сторін, переведенням уваги з афективно-напружених в сферу продуктивних та ділових взаємин навчальної роботи.

Основними напрямками активізації роботи вчителя початкових класів з профілактики міжособистісних конфліктів є: проведення інтерактивних занять, ігор, тренінгів, круглих столів; бесід.

Діяльність педагога нерозрив пов'язана з роботою усього педагогічного колективу початкової школи і носить системний характер. Взаємодія педагогічного колективу здійснюється через: класного керівника, вчителів предметників, вузьких спеціалістів школи.

Узагальнюючи умови профілактики конфліктів у педагогічному процесі, насамперед, слідо акцентувати, ще найголовніша з них –

організація освітнього процесу на засадах гуманістичного підходу як особистісно орієнтованого та ефективна виховна робота з учнями, що є складовою цілісного освітнього процесу. Це повсякденна робота педагога, здійснювана в межах будь-якої організаційної форми, яка не має завданням швидке досягнення мети. У виховній роботі можна передбачити лише послідовне виконання конкретних завдань, орієнтованих на мету.

Рекомендації вчителю для налагодження та підтримки позитивної та успішної навчальної атмосфери у класному колективі.

1. Створення правил класу разом з учнями, які стали б беззаперечним засобом для дотримання умов безпеки і захищеності кожної дитини колективу.

2. Врахування вікових та психологічних особливостей дитини у роботі з учнями.

3. Активна та якісна взаємодія вчителя із батьками (особами, що їх замінюють опікунами) дитини.

4. Організація спільних екскурсій, прогулянок, поїздок. Під час яких діти мають можливість тісніше взаємодіяти один з одним і з педагогами.

5. Проведення творчих заходів, організація театральних постанов. Дає можливість учням розвиватися, активізувати свої творчі здібності та здійснювати групову взаємодію.

6. Використання методики, запропонованої НУШ в своєму онлайн-ресурсі – «Кол вибору». Коли на стіні кінету вивіщується багат листів-варіантів вирішення конфліктних ситуацій. Залежн від того, що сталося, дитина обирає варіант, що підходить саме для її ситуації. Учень повинен керуватися не своїми емоціями, а раціональним підходом. Інструкції повинні бути обов'язково, вони мають увійти у звичку та поведінку дитини.

Література:

1. Павлютенков Є. М., Крижж В. В., Калошин В. Ф. Конфлікти: сутність і подолання. Стрес у педагогічній діяльності. Харків: Вид. група «Основа», 2008. 224 с.
2. Конфліктологія: Навчальний посібник. За ред.: / М.П. Гетьманчука, П.П. Ткачука. Львів: ЛІСВ, 2007. 326 с
3. Воронін Г.Л. Конфлікти в школі. // *Соціологічні дослідження*, 1994. № 3. С. 94–98.